

Kultura

**NAJBOLJI LIKOVNI
PEDAGOG NA SVIJETU
KAO MLADI SLIKAR
ZAPANJIO JE MURTIĆA**

Nakon iskustva u Majstorskoj učionici Krste Hegedušića, Emil Robert Tanay otišao je u atelje Ede Murtića. – Kako sam bio mlad i nemoguć, rekao sam da ću mu objasniti njegove vlastite slike. Možete misliti koliko je to bilo nadobudno, ja student koji govorim majstoru kako ću mu objasniti njegove vlastite slike. Šokirao se, ali me naučio da ako radim velika platna, da ih moram dobro napeti – kaže Tanay. Pored impresivnog slikarskog opusa, u tridesetak godina u Studiju Tanay, koji je pokrenuo na nagovor supruge Ljiljane Zaninović Tanay, odgojilo je više naraštaja budućih slikara, grafičara, likovnjaka i povjesničara umjetnosti.

PRIVATNA AUBIAK / DSP REZOVIC/PASELL

Emil Robert Tanay

*U životu ga najviše zanima
sklad prirode i boje. Na
njegovim djelima malo gdje
ćemo uočiti ljudsko lice pa
umjetnikov opus kao da
poručuje da su ljudi na ovom
planetu tek prolazni dekor*

Tanay više od četrir desetljeća stvara svoj opus, ali pritom tisućama djece pomaže da razviju vlastitu likovnu osobnost.
"Koliko god se vremena ubrzavaju i svijet se digitalizira, govor boja ostaje poput Ksenofanovog bitka, vječan i nepromjenjiv, kao što je bio i u vrijeme dok je svijet još bio mlad"

Radio sam i s gluhonijemom djecom, čudesna su. Zapanjila su me jer su u tišini. Ona govore samo jezikom boja, kaže slikar Emil Robert Tanay koji je i dobitnik nagrade Edwina Ziegfelda za najboljeg likovnog pedagoga na svijetu

piše Mia Mitrović
fotografije Josip Regović
/Pixsell, Privatni album

Kako govore boje? Njihov jezik otvara nam put mogućnosti, otkriva gdje počinje izlazeće sunce i završava ono na zalasku. One su put otkrila samog sebe kojima reflektiramo put sunca, put izlaska i zalaska. Boja govori onome koji vidi i koji se može u njoj ogledati kao u jezeru čistoće i jednostavnosti što reflektira nebo. Boja je nalik poeziji. Baš kao i poezija, boja onima koji vide dušom daje mogućnost da dišu. Svi narodi svijeta govore jezik boja. On je jedinstven i univerzalan od početka svijeta. U bojama Čovjek koji traži, sebe pronade. Pred jezikom boja ne postoje stranci, neprijatelji, vlastodršci, pred njezinim smo jezikom svi djeca, jednostavni, čisti i dušom osluškujemo taj jezik koji je isti od početka vremena – govori nam Emil Robert Tanay, umjetnik, akademski slikar i jedan od najboljih likovnih pedagoga na svijetu koji već više od četiri desetljeća svrta svoj vlastiti opus, ali pri tome tisućama djece pomaže da razviju vlastitu likovnu osobnost. Koliko god se vremena ubrzavaju i svijet se digitalizira, govor boja ostaje poput Ksenofanov bitka, vječan i nepromjenjiv, kao što je bio i u vrijeme dok je svijet još bio mlad.

Sunčano zagrebačko prijedno dodatno je pozlatilo naš susret u Draškovićevoj 30, u Studiju Tanay koji je prije tridesetak godina pokrenuo na nagovor supruge Ljiljane Zaninović Tanay i koji je u međuvremenu odgojio više naraštaja budućih slikara, grafičara, likovnjaka i povjesničara umjetnosti. U svojoj dugačkoj karijeri, dobitnik je brojnih nagrada za umjetnost i likovnu pedagogiju, među kojima je i ona Edwina Ziefelada za najboljeg likovnog pedagoga na svijetu.

Starozavjetan i petarpanovski

Na ulaznim nas je vratima dočeka Tanayeva supruga Ljiljana. Dok nam donosi kavu i nagovara da kušamo vafle, razdragano cvrkuće i pokazuje fotografije iz njihove zajedničke mladosti. S njih se smiješi mlada djevojka drskog osmijeha i dubokih, značajnih očiju u društvu zamišljenog, dugokosog mladića.

– Niste se puno promijenili, samo vam je brada oslijedjela – kažemo umjetniku koji nas zauzvrat časti pomalo sramežljivim, dječackim osmijehom.

U pojavi ovog slikara ima nešto istovremeno starozavjetno i petarpanovski. Starozavjetna mu je aura koja odiše iskustvom čovjeka koji kao da je proživio desetak života. No, lako je prešao sedamdesetu, osmijeh mu je i dalje nalik onom Petra Pana, a dječaku crtu ističe i diskretna značka bicikla namjerno postavljena naopake na lijevom reveru tamnoplavog kaputa.

Emil Robert Tanay istovremeno je Slavonac i rođeni Zagrepčanin te zaljubljenik u kolorit Mediterana koji rado slika na svojim brojnim akvarelima u Starigradu na Hvaru odakle je porijeklom njegova voljena supruga. – Tanay je staro mađarsko pre-

zime, majka mi je Slovenka, a otac Slavonac – smije se umjetnik dok se prisjeća djetinjstva. Otac mu je bio odvjetnik iz Požege, ali je u Zagrebu završio Klasičnu gimnaziju. Tanay je rođen u Zagrebu jer je majka došla u Zagreb na porod u ožujku 1944. kako bi on kao novorođenče imao najbolju tada dostupnu medicinsku skrb.

– Odsjela je u Hotelu Palace. I kasnije kada smo dolazili u Zagreb uvijek bismo odsjedali u tom hotelu jer je majku željela da kao dječak steknem dobre manire i naučim pristojno se ponašati – prisjeća se on.

Gimnaziju je završio u Požezi i hvall svoje profesore od kojih je puno naučio, osobito jezike, pa zbog toga i danas tečno govori talijanski, njemački i engleski, a dok razgovaramo, prisjeća se i latinskih poslova.

– Otac je želio da se obrazujem i da naučim voziti automobil, no meni je oduvijek bilo draže pedalirati biciklom. Jednom sam se tako njime dovezao do ženske kaznionice u Požezi, mislim da sam imao oko 16 godina. Zastao sam tamo jer sam bio začuden zbog što su moje vršnjakinje zatvorene iza ograde. Kako sam zurio, prišla mi je ravnateljica i pitala me što tu radim. Ja sam je pitao zašto one nemaju

neki drugi sadržaj kojim bi se mogle baviti umjesto da tamo budu zatvorene. Želio sam im pomoći i mislim da sam tada prvi put osjetio poriv da u životu pomažem drugima – govori Tanay koji se u svojoj rodni Zagrebu vratilo 60-ih kada je došao studirati slikarstvo na Akademiji likovnih umjetnosti.

Umijeće upljao od najboljih

Emila Roberta Tanaya koji je generacije djece u svojem studiju naučio slikati, likovno je umijeće upljao od mnogih legenda hrvatske umjetničke scene.

– Zagreb je tih godina bio jako otvoren. Živio sam za Akademiju i za slikarstvo. Bio sam sretan što sam se vratio u svoj rodni grad. Slikati me naučio profesor Zlatko Šulentić. On je bio dobar prijatelj doktora Vinka Panca, gimnazijskog kolege mog oca. Imao sam problema s okom pa sam se liječio kod njega. Nisam pazio pa mi se teško upalilo i otac me poslao k njemu. Profesor Panca ne samo da mi je spasio oko nego me i upoznao s profesorom Šulentićem koji me pripremio za upis u Akademiju – otkriva nam Tanay.

Na Akademiji je pak imao brojne

profesore od kojih izdvaja profesora Omera Mujadžića. Upisao je i grafiku kod profesora Alberta Klinarta, a sasvim nove vidike otkrio mu je profesor Krsto Hegedušić.

– On mi je predavao Mali akt, a ja sam uzeo najveći format i širokim se kistom umočeni u crnu boju igrao sa sjenama. Želio sam dobiti izraz koji se giba. Zapamtio me jer sam ih radio s puno strasti i volje. Bio sam uporan i marljiv pa me pozvao i na Rokov perivoj u svoju Majstorsku radionicu – govori on s nostalgijom prema svojim studentskim danima.

Profesor Hegedušić, kaže, izbrusio je njegov talent i naučio ga slikarskoj disciplini.

– Bio je najstroži sam prema sebi, ali onima koji su zaslužili da se natječu, dao je svoj maksimum. Kod njega nikada nije prolazilo ulizivanje. Bio je iznimno strog i to je nešto što me diglo i izgradilo. On mi je dao trajni oštri odnos prema samome sebi. Slikaru je prije svega potrebna samokritičnost i strogost prema samome sebi. I ja svojim učenicima prenosim isto, ljubav prema radu i uživanju u slikarskom razvoju – ističe slikar i pedagog.

Nakon iskustva u Majstorskoj uči-

onici Krste Hegedušića, otišao je i u atelje Ede Murćića.

– Kako sam bio mlad i nemoguć, rekao sam da ću mu objasniti njegove vlastite slike. Možete misliti koliko je to bilo nadobudno, ja student koji govorim majstoru kako ću mu objasniti njegove vlastite slike. Šokirao se, ali me naučio da ako radim velika platna, da ih moram dobro napeti – smije se mladenačkom entuzijazmu naš sugovornik.

Slikarsku tehniku učio je i od svog profesora Sige Summerekera koji ga je, kaže, naučio kako da zasuče ruke. Kao student, radio je i na restauraciji loža u Hrvatskom narodnom kazalištu i pri tome je zaradio dobar džeparac. Ljeta je tih godina najradije provodio u Veneciji u koju je, baš kao i u suprugu Lili, još uvijek zaljubljen.

– Venecija su bila moja vrata u cijeli svijet. Ulazio sam u Italiju kao student bez pasoša i spavao na klupici preko puta crkve svetog Marka. Slikao sam na Trgu svetog Marka sa stotinama slikara iz čitavog svijeta. Japancima, Americancima, Rusima... Slikali su portrete i pejzaže, no svima je tehnika bila jednaka. Ja sam pak slikao akvarele na svoj način i na njima je nebo bilo zeleno, kao što je i stvarno zeleno u venecijanskoj laguni zbog odsjaja neba u vodi i pijesku – kazuje umjetnik čije je zeleno nebo privuklo i američkog književnika Ezru Pouda: svidjelo mu se Tanayovo zeleno nebo Venecije pa su neko vrijeme provell razgovarajući o poeziji i umjetnosti.

Zaradio u Veneciji

– Kada bih zaradio nešto novca od prodaje akvarela, spavao sam u blizini Tetra La Fenice kod jedne gospođe koja je imala šest mačaka. U zoru sam izlazio na balkon, slikao panoramu, šetao ulicama, stajao na mostovima zagledan u vodu kanala – zaneseno će Tanay koji je u Veneciji zaradio novac na prodaji akvarela. Kada je došla jesen, vratio se u Požegu.

– Kupio sam dugački kaput od samta, talijanske cipele, fino sam se skockao. Otac je pucao od ponosa – smije se on.

Nakon što je završio Akademiju, 1972. se zaposlio u zagrebačkoj Trgovačkoj školi gdje je upoznao Ljiljanu Zaninović, mladu profesoricu s kojom će provesti ostatak života.

– Predavao sam likovni, a ona hrvatski, naljutila se na mene jer sam cijelom razredu kojem je bila razrednica podijelio jedinice iz likovnog jer nisu slušali na satu pa me pozvala na razgovor – prisjetio se početaka njihove ljubavi Tanay.

Zavolio je Lili jer je bila kreativna i praktična, a zavolio je i njezina oca, profesora Vicu Zaninovića, autora brojnih čitanki književnosti iz kojih se kao srednjoškolac i sam opijao poezijom.

Lili i ja čitava života nadopunjavamo jedno drugo. Proputovali smo skupa cijeli svijet, od Sjevernog do Južnog pola. Jedino još nismo bili u Australiji, ali stignemo još – prisjeća se umjetnik koji je posebno volio ulice New Yorka te predavao na brojnim američkim sveučilištima, uključujući i Columbia University.

Prema likovnoj ga je pedagogiji usmjerila, kaže, jedna knjiga koju pročitao ranih 70-ih. Bila je to "Umjetnost boja" Johanna Itena.

– On je oplemenio likovnu pedagogiju svojim teorijom slaganja boja. Popularizirao sam tu knjigu na Akademiji, nosio je s predavanja na predavanje. Otvorio mi je nove vidike, usmjerio me prema likovnoj pedagogiji jer je slaganje boja bilo nešto što me čitava života privlačilo – govori Tanay koji je prije nego što je 90-ih osnovao studio koji nosi njegovo ime, predavao i na Školi za primijenjenu umjetnost i dizajn u Zagrebu kao i na zagrebačkoj ALU gdje je krajem 80-ih bio i prodekan. Rad s djecom je, kaže, ono što ga čitav život ispunjava.

– Kod njih želim probuditi osjećaj za boju i osjećaj za kompoziciju i mjeru. Želim im ponuditi ▶▶

Hvaljenu i zapaženu retrospektivu Tanayevih slika mogli smo vidjeti u Muzeju Mimara početkom prošle godine. Kada se ona pogleda, možemo reći da je Tanay slikar koji je u karijeri isprobao više zahtjevnih slikarskih tehnika. Primjetno je da je u svakoj bio drukčiji, kao i da je u svakoj ostavio svoj osebujući potpis

da izraze što vide i kako vide. Želio sam im pokazati kako da slobodno otkrivaju i stvaraju. Djeca imaju urođen osjećaj za boju i biraju on koju misle da bi trebali. Na štafelaj sam im stavljao raznobojne tkanine i cvijeće da osjete kako cvijeće diše. Volim magolnije jer one posebno dišu, raduju se otvaraju. Podsjećaju me na moju suprugu Lili jer baš kao ona, imaju crtu praktičnog i dubokog – govori nam o svojoj metodi Tanay.

Sloboda izražavanja koja se uči u studiju Tanay posebno je važna bila u vrijeme Domovinskog rata, kada su oba supružnika otišla pomagati djeci u ratom zahvaćenim područjima.

- Lili je uzela kacigu i otišla na frontu, što me zabrinulo – prisjeća se slikar koji je i sam prošao neka ratišta.

Razgovarao s Kofijem Annanom

- Neki su mi rekli da ću to platiti glavom, no ja sam otišao u Školsku knjigu po čitanke i udžbenike i krenuo na ratište. Došao sam čak do mostarskog mosta. Kada sam se tamo pojavio, pitali su me što radim. Rekao sam da idem preko, kod ravnatelja osnovne škole s druge strane mosta. Kada sam ga prošao, pitali su me isto pitanje na drugoj strani. Došao sam kod ravnatelja, a on je u mene zurio kao da vidi sablast. Rekao sam mu da sam slikar i da radim s djecom. Došao sam s puno volje, donio im znanje i knjige, a oni su me prihvatili – prisjeća se teških trenutaka slikar koji je o svojim iskustvima 1995. govorio pred glavnim tajnikom Ujedinjenih naroda Kofijem Annanom i na generalnoj skupštini UN-a u New Yorku.

Radio sam i s gluhoonijemom djecom. Jedna je moja prijateljica predavala je u školi za gluhoonijemom djecu pa me pozvala da radim s njima. To su čudesna djeca. Zapanjili su me jer su oni u tišini. Oni govore samo jezikom boja – kaže Tanay koji smatra da digitalizacija i nove tehnologije ne utječu negativno na dječji slikarski senzibilitet. On sam je, kaže, informatički nepismen, no razumije tu potrebu kod novih generacija.

- Vidim da djeca danas otkrivaju jezik boja i preko ekrana svojih mobitela. Sam ne znam ništa o tome, na mobitelu znam nazvati samo suprugu i javiti se ako me netko zove. To nije moj svijet, ali je zato svijet te nove djece, čitav svijet im je tu, u tom uređaju – kaže umjetnik čiju smo hvaljenu i zapaženu retrospektivu mogli vidjeti u Muzeju Mimara početkom prošle godine.

- Sve što sam stvarao i dao, to sam izložio. Lili je to učinila zajedno sa mnom – ponosan je Tanay.

Kada se pogleda retrospektiva, možemo reći da je Tanay slikar koji je kroz karijeru isprobao više zahtjevnih slikarskih tehnika. Primjetno je da je u svakoj bio drukčiji, no ostavio je svoj osebujan potpis. Tako možemo vidjeti njegove ra-

dove tušem 70-ih, poput "Malog noćnog razgovora", "Ostavljeni na pragovima" ili "Komunikacija" u kojima dominira iskrčavost pokreta perom ili rapidografom, ali i upadljiv izostanak ljudskih lica. Tanayeve li-nije tušem goropadne su, nerijetko i pomalo hektične. Umjetnik svoj potpis ostavlja i kada je u pitanju ulje na platnu. "Troglava Veronika", "Razgovor" pa i dramatična "Prema rubu" ulja su iz 70-ih koja prikazuju svakodnevicu običnih ljudi, ali niti na jednom od tih ulja, nećemo vidjeti ljudsko lice. Krajem 70-ih Tanay se bavio olovkom. Tada su nastali neki od njegovih najapstraktnijih radova jer kako drukčije opisati "Izvođenje tišine i prostora" ili "Mjeru tišine" koje je stvarao tih godina. U katalogu retrospektivne izložbe, zanimljiv je podatak, ne znamo je li istaknut svjesno ili ne kako se olovkom bavio '79, a onda tek 1995. Tada je nastalo njegovo djelo "Tišina omjera u razmjeru mjere". Drugim riječima, punih 25 godina trajala je umjetnikova fascinacija tišinom, razmjerima, mjerama i prostorom, a onda se uhvatio akvarela.

Njegovi nakon kiše, vlaga, rub vode, nastali 1995, uglavnom su pejzaži u kojima u centar svoje pozornosti stavio atmosferilije, naročito vlagu. Tu je i serija akvarela "Zagoretine" iz 1999, koja doista predstavlja Tanayev najhrabriji iskorak u apstrakciji. Nastavio se baviti pejzažima, no oni su sada puno dramatičniji i više se bavi kompozicijom i koloritom nego hiperealističnošću. To je najviše došlo do izražaja 2015. kada je Tanay naslikao četiri slike iz serijala Masline. Kažu da se kroz umjetnikovo djelo vidi i stanje njegova uma pa se može reći da je Tanay te godine uistinu bio dobro raspoložen. Sve pršti od kolorita, strastvenih i živahnih, toplih boja, mediteranskog pejzaž kakav svi znamo tu je pred nama, ponovno otkriven kroz oči umjetnika. Katalog završava ipak povratkom u prošlost. Vidi se da ga je u životu najviše zanimala boja, sklad prirode i naravno boje. Na njegovim djelima malo gdje ćemo uočiti ljudsko lice. Iznimka je možda tek silka prema zidu iz 1972. gdje se naziru obrisi lica starice pa umjetnikov opus kao da poručuje da su ljudi na ovom planetu tek prolazni dekor.

Sretni dani sa suprugom

- Retrospektiva u Mimari otvorila mi je nove vidike. Shvatio sam zašto sve ovo radimo i zašto smo živi. Živi smo zato da bismo prentjeli znanje i ljubav prema djeci koja pak žive ljubav onih starijih. To je nešto što nas čini ljudima, ono što nas prožima. Mi živimo i dišemo za čitav svijet – zaključuje Tanay koji svoje dane najviše voli provoditi sa suprugom Lili u društvu njihova jednogodišnjeg unuka i devetogodišnje unuke.

- Kada se oni smiju, kao da se sve mir nasmijao. ■

Lili i ja čitava života nadopunjavamo jedno drugo. proputovali smo skupa cijeli svijet, od Sjevernog do Južnog pola. Jedino još nismo bili u Australiji, ali stignemo još